Senovės Rytai

4.

Doc. Rudzinskaitė-Arcimavičienė

Vardo reikšmė senovės Egipte

Senovės Rytai

4.

Doc. Rudzinskaitė-Arcimavičienė

Vardo reikšmė senovės Egipte

Visas teises autorė pasilieka.

K a u n a s - - - - - - - - - - 1 9 3 4 m.
Akc. B-vės „Varpas“ spaustuvė, Kaunas, Gedimino 38

Didžiajam Mokslininkui B. A. Turajev'ui
Jo mokinė

Įvadas.

Šį trumpą savo raštą apie vardų reikšmę senovės Egipte laikau originaliu darbu, kadangi ta tema nėra nė vieno specialaus veikalo. Šis darbas tėra dalis dar nebaigto mano veikalo „Senovės Egipto magija ir senovės lietuvių tikėjimai“[1]).

Visame senajame pasaulyje, ypač Rytuose, susiduriame su nepaprastai giliu tikėjimu stebuklinga žodžių ir vardo galia.

Tikyba, literatūra, ir ypač legendos bei pasakos, pradedant nuo egiptiškų ir babiloniškų užkeikiamųjų formulių ir baigiant mūsų lietuviškąja „Eglės žalčių Karalienės“ pasaka, rodo, kad visos tautos tikėjo žodžio galia.

Pats pasaulio įkūrimas kai kurių religijų vaizduojamas Dievo žodžio padariniu. Biblijos pradžioje skaitome: „Pradžioje Dievas įkūrė dangų ir žemę. O žemė buvo tyra ir tuščia, ir tamsybės buvo ant gelmių ir Dievas tarė: tepasidarai šviesa! Ir pasidarė šviesa[2]).

---

[1]) Šiame veikale noriu sugretinti senovės Egipto magiją ir senovės lietuvių tikėjimus, bet iki šiol man nepavyko surinkti reikiamos medžiagos iš senovės lietuvių tikėjimų srities.

[2]) *Šventasis Raštas* (Moz. kn. I persk.), kun. J. Skvirecko vertimas.

Iš biblijos apie pasaulio sutvėrimo pasakojimo matome, kad svarbiausias Dievo kūrimas vyko žodžio dėka. Žodis „tarė“ Dievo pakartotas 8 kartus, ir sulig jojo ištarimu tampa šviesa, dangus, žemė, jūra; pražysta visoki augalai žemėje, o planetos dengia dangų; atsiranda žemėje ir jūroje visokių gyvų tvėrinių.

O šv. Jono Evangelija prasideda žodžiais: 1. „Pradžioje buvo Žodis, ir Žodis buvo Dievuje, ir Dievu buvo Žodis“. [Menochijušo komentaras šį tekstą šitaip aiškina:

„Pradžia“ vadinamas anas amžinas (seniausias) laikas, kuriame leistieji daiktai prasidėjo ir kada iki kūrimo valandos jokių padarų nebuvo. — „Žodis“ graikiškai vad. ὁ λογος (ho lógos). Taip vadinamas Dievo Sūnus, nes jis nuo Tėvo pareina, kaip kad Žodis pareina nuo minties. — „Ir Žodis buvo Dievuje“. Šis Žodis nebuvo pats vienas, bet jungėsi su Dievu, kurio Žodis buvo, nes be kalbėtojo žodžio nėra. Tačiau nebuvo nuo Dievo atskirtas, kadangi Žodis neskiriamas nuo sąvokos, kurios jis yra raiška.

Nebuvo jis atskirtas, kaip *dalykas gretimas ir glaudus*, bet kaip turįs būti lyg iš Dievo. Ir Dievu buvo Žodis. Ir tas Žodis buvo Dievu, vienos su Tėvu prigimties].

2. Toliau Evangelijoje pasakyta: „Tai buvo pradžioje Dievuje“ — [Menochijušo komentaras aiškina: „Tas Žodis, kuris buvo Dievu, buvo Tėve ir žmogiškosios prigimties dar nebuvo priėmęs“].

3. „Visa pasidarė tik jo dėka, ir be jo nieko nepasidarė, kas pasidarė“.

[Komentaras: „Tas žodis buvo ne tik Tėve, kuris visa įkūrė, bet tuo žodžiu Tėvas visa sukūrė. Nieko nėra,

ko tas Žodis nebūtų sukūręs ar kas be jo būtų pasidaręs"].

4. „Jame buvo gyvenimas, ir gyvenimas buvo žmonių šviesa".

[Komentaras: „Dievas žodžiu ne tik viską padarė, bet tuo žodžiu žmonėse sukūrė dvasiškąjį, dangiškąjį ir amžinąjį gyvenimą." ...„ir gyvenimas buvo žmonių šviesa". Toji šviesa yra gyvenimas ir žodis].

14. „O Žodis tapo kūnu ir gyveno tarpe mūsų (ir matėme jojo garbę, garbę, kaip vienatinio Tėvo), pilnas malonės ir tiesos".

[Komentaras: „Žodis iš tikrųjų tapo ir buvo žmogumi ir tarpe žmonių gyveno ir pasiliko."][1])

Šiais Evangelijos žodžiais ir duotuoju jiems komentaru dar kartą paremiame faktą, kad buvo tikima *žodžio* galia. Šv. Raštas tačiau Dievą ir Žodį laiko vienu, kitaip tariant, dieviškosios minties įkūnijimu pasakyme bei pavidalu, vad. žodžiu; dėl to ir „Žodis" Evangelijoje rašomas didžiąja raide, nes tuo žodžiu yra pats Kristus, Dievas. Niekame, net Rytų literatūroj, nesutinkame tokios tikslios ir griežtos magiškosios žodžio jėgos sąvokos, kaip pasakyme: „Pradžioje buvo Žodis, ir Žodis buvo Dievuje, ir Dievu buvo Žodis"; arba: „Visa dėl jo (žodžių dėka) pasidarė, ir niekas be Jo nepasidarė, kas pasidarė". Tad, pagal Bibliją Žodis yra bet kuriuo pavidalu įkūnytoji mintis.

Tačiau žvilgterėkime į Egipto mitologiją ir paskaitykime, kas joje apie pasaulio pradžią ir žodžio galią parašyta.

---

[1]) Ibid., šv. Jono Evangelija, I perskyrimas.

Štai iš vienos paskesnios apie pasaulio pradžią legendos sužinome, esą, P t a, senovės Memfiso dievas, Egipto meno, šventovių ir piramidžių kūrėjas, taip pat žodžiu sukūręs pasaulį. Jis — aukštesnysis protas, ir visko pasaulyje pradžia nuo Jo pareinanti. *Breasted'as* sako:[2]) „Pasaulis ir visa buvo kaip mintis jojo (dievo Pta) prote, ir ta mintis, tartum jojo statybos ir meno kūrybos planai, reikalavo *išreiškimo* žodžiu, kad įsigytų konkrečią įkūnytosios realybės formą. Ir dievai, ir žmonės — visi pareina nuo jo proto, visi jųjų veiksmai yra veikiančiosios juose *Dievybės* protas".

Pridėsiu čia dievo *Pta* žynio poemos ištrauką, kuria Breasted'as paremia tą savo tvirtinimą:

„Pta didis protas ir dievų kalba...
Pta, iš kurio prasidėjo proto ir kalbos jėga.
Tai, kas iš kiekvieno proto gimsta
Ir iš kiekvienų lūpų.
Visi dievai, visi žmonės, visi žvėrys, visi šliužai,
Kurie gyvena mąstydami ir pildydami
Visa, ko Jis (Pta) nori.
.. ..
Jis (protas) gimdo visokį vaisingą darbą.
Jis — kalba, kartojanti proto sumanymus.
Jis (protas) visiems dievams suteikė pavidalą.
Anuomet, kai kiekvienas dieviškas žodis
Pakilo, kad būtų jojo proto pasibaudimo
Ir kalbos įsakymo padaras".

Breasted'as duotajame savo tekste žodį „širdis" visur pakeitė „protu", tvirtindamas, esą, egiptiečiai „širdį"

---

[2]) *Breasted,* Hystory of Egypt, II tom., 37 pusl.

vartodavę „proto“ prasme, laikydami širdį proto būstine. Toliau jis priduria: „Tikroji jėga, kuria tas protas įvykdydavo savo planus, buvo „Žodis“, kuris, neabejojamai, yra vėlyvesnio, Egipte prasidėjusio, *Logos'o* mokslo užuomazga; ir pirmykštė graikų filosofija, gal būt, taip pat kilo iš to mokslo apie Logos'ą?“ Ir kadangi žodis yra proto raiška, tad ir jo jėga glūdi mintyje. Neišreikšta mintis negali veikti materiališkajame pasaulyje,— taip tikėjo senasis pasaulis. O mes? Ar šių dienų okultistai netiki žodžių galia? Ar šių dienų hipnotizuotojas tegali veikti tik mintimi, ne žodžiu? — Ne, mintis visada tepasireiškia žodžiu arba veiksmu. Kodėl senajame pasaulyje reikšmingesnis buvo žodis, negu šiandie? Ir koks tas žodis turėjo būti, nes ne kiekvienas žodis tos jėgos teturėjo?

Visi Egipto, Babilono, taip pat viduramžių ir šių dienų šamanų ir burtininkų kerėjimai taip pat kyla iš vieno — tikėjimo žodžio jėga — šaltinio. Tuo pagrindu išaugo visos romėnų maldų formulės. Pačioje kerėjimo arba maldos formulėje glūdi josios jėga, magiškų žodžių jėga, *apie kurią plačiai kalbą žydiškoji Kabala.* Kaip žodyje negalima pakeisti skiemens, taip formulėje negalima nei pakeisti, nei perstatyti nė vieno sakinio, nes tuo būdu ji nustotų savo jėgos.

Kiekvienai tikybinei apeigai — krikštui, jungtuvėms, išpažinties nuodėmėms atleisti, Komunijai dalyti ir t. t. — katalikų bažnyčioje šiandieną kunigo kalbama viena ar kita, nuo amžių nustatyta vis ta pati formulė, paties Kristaus sukurta. Aprėžta forma taip pat bažnyčioje buvo skaitomos iškeikiamosios bei varančiosios iš apsėstojo velnią formulės (maldos). Kaip visos svarbesniųjų kata-

likiškųjų apeigų maldos, taip ir visos Mišios sudarytos iš nepakeistos, kartą visam laikui nustatytos formulės.

Kas yra kiekvienos formulės autorius? Jis paprastai slepiasi paslaptingoje prieblandoje. Kaip negalima suvaikyti, kas sumanė tą užkeikimo formulę, kurią taria šių dienų *burtininkas,* taip nesuseksime nė šaltinio pirmykščių laikų krikščioniškų iškeikimų, kurių žodžiai skamba šitaip:

„Pagal dieviškąją valdžią, vyskupams šv. Petro suteiktą (sakydavo vyskupas), atskiriame tave nuo šv. Motinos Bažnyčios globos...

„Tebūnie prakeiktas mieste, prakeiktas laukuose, prakeiktas savo namuose.

„Nė vienas krikščionis jo tenekalbinie, nė su juo tenevalgai.

„Nė vienas kunigas jam Mišių tenelaikai ir tenedalijie jam Komunijos.

„Tebūnie laidojamas, kaip asilas... ir kaip gęsta nuodėguliai, iš mūsų rankų išmesti, lygiai taip teužgęstie jo gyvenimas, jei nesigailės ir neatsilygins“[3]).

Šie žodžiai, kai kurių katalikų bažnyčios rašytojų aiškinimu, savo šaltinius turėjo Biblijoj: lyg panašiai Dievas prakeikęs Kainą.

Kuriuo būdu šventa ir nekeičiama formulė atsiranda? Ar tai tas legendiškasis bei dieviškasis jos kūrėjas jai amžinos stiprybės teikia? Ar kūrėjas buvo koks geniališkas individas? Ar gal keli individai kartu?

Čia, gal būt, įvyko taip, kaip įvyksta kartais su kiekvienu, atsitiktiniu, bet tiksliu posakiu, kuris pasilieka

---

[3]) *Seignobos, Historja Cyvilazacji,* 116 pusl.

pamėgta tautos patarle, pav.: „Iš skubaus darbo menka nauda“. Erman'as sako: „Magiški kerėjamieji žodžiai, kurie paprastai primetami dievybei, galėjo būti tautinės kūrybos padariniu.“

Kitaip sakant, čia paklausiu dar, ar kiekvienoj formulėj svarbiausią jėgą turi kūrėjo jėga, ar tik pavykęs posakis — tam tikra turimosios minties forma? Be to, reikia pažymėti, kad nors visos tautos kiekvienos šv. formulės kilmę aiškina iš dieviškojo šaltinio pareinančią ir dėl to lyg ir pripažįsta jai tokią didelę jėgą, tačiau, antra vertus, ana šv. formulė nenustoja savo jėgos, jei bet kuriomis lūpomis bus pareikšta. Pavyzdžiui, pasakyta, kad katalikų bažnyčioj šv. Mišios ir visi sakramentai ir pasakytieji prie jų žodžiai nenustoja savo jėgos, nors visa tai atliekąs kunigas būtų labai nuodėmingas ir netinkamas žmogus.

Tur būt, taip ir visos visų laikų tautos sprendė tą klausimą, tačiau tais atvejais, kur kalbama apie kalbamą, pav., kad ligonis išgytų, vieną ar kitą formulę, nieko neminima apie tai, koks turi būti tas, kas ją skaito. Jei mes negalime susirasti kūrėjo netolimos praeities formulių, tai ką besakyti apie mezopotamiškuosius bei egiptiškuosius užkeikimus. Paprastai jiems pripažįstama dieviška kilmė. Kaip Mozei, Biblijos padavimu, buvo suteikti lentelių įstatymai Sinajaus kalne tiesiog iš Dievo lūpų, o egiptiškos *Mirusiųjų knygos* buvo rastos dievo Tot šventovėje ir jo paties rašytos, taip ir pasakiška (legendariška), bet dieviška kiekvieno užkeikimo, kiekvienos formulės pradžia.

Keliais žodžiais pasakę apie bendrą visų laikų visų tautų tikėjimą žodžio galia, pereisime į Egiptą ir nagrinėsime jo tikėjimą vardo galia.

Vardo reikšmė senovės Egipte.

Vardas senovės Egipte buvo jėga. Tikėjimas vardo jėga charakteringas senovės epigtiečių tikybos požymis. Tiesa, tolygų reiškinį pastebime ir tarp kitų senovės Rytų tautų, pav. Babilonijoj, kur pasakojimas apie pasaulio įkūrimą pradedamas žodžiais: „Kai dangus dar nebuvo gavęs vardo (t. y., jo dar nebuvo) ir žemė nebuvo pavadinta"; mat, Babilonijoj daiktų įkūrimas ir jiems davimas vardo buvo tolygios sąvokos. Tikėjimas vardo jėga pasireiškia taip pat ir babiloniečių užkeikimuose, tačiau niekad jis neiškyla tokiais ryškiais ir gausingais faktais, kaip Egipte. Čia tas tikėjimas yra svarbiausias pagrindas magijai: ir tai, kuri buvo skiriama gyvenantiems, ir tai, kuri rengė mirusiajam kelią į pomirtinį gyvenimą.

Todėl teisingai *Lexa* sako[1]), jog „egiptiečiai tikėjo, kad visi daiktai, kurie tik yra, turi savo vardus, — tai jų postulatas, o iš jo vėl kyla naujas teigimas: visi daiktai, kurie neturi vardo — neegzistuoja". Iš čia išeina, jog visi daiktai galį egzistuoti, jeigu jų vardai būsią dievo ištarti. Tikrojo vardo žinojimas buvo vienintelis būdas, kuriuo burtininkai galėjo valdyti dievus. Ir ne tik

---

[1]) La magie dans l'Egypte antique, Paris 1925, 115 pusl.

dieviškojo žodžio pašaukti daiktai galėję egzistuoti; net ir paprastas žmogus, pakartodamas šventosios formulės žodžius, galėjęs, pagal epigtiečių tikėjimą, gauti tų pačių vaisių. Tat liudija taip pat ir egiptiečių kapų parašai, kuriuose mirusieji kreipiasi į gyvuosius, vieni su karštu prašymu, kad jų vardas būtų kartojamas žemėje, kadangi „kvėptelėjimas lūpomis (t. y. skaitymas) yra naudingas mirusiajam, ir tai nevargina (kalbančiojo reikiamąją formulą); aš nieko nenoriu iš jūsų, be lūpų kvėptelėjimo, kadangi mirusieji, jų vardą (gyviesiems) paminėjus, gyvena". Taigi egiptiečiai tikėjo, jog kol jų vardas išsilaikysiąs parašytas ir kada - ne - kada būsiąs tariamas, tai ir jie gyvensią. Ir čia analogija su mūsų laikais. Ar mes nerašome ant mirusiųjų kapų jų vardų ir ar nesirūpiname, kad tie vardai būtų išlaikyti sveiki kuo ilgiau? Ar krikščionys, darydami kryžiaus ženklą, kad jis būtų ypač galingas, nesako „Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus..."? Ar svarbiausioje krikščionių maldoje „Tėve mūsų"... nesakoma „Tesie šventas tavo vardas"..? Visos formulės, be galo daug kartų parašytos ant sarkofagų, yra skirtos tam, kad jas paskaitytų gyvieji. Paprasčiausioji iš jų pažymi visus tuos daiktus, kurie būtinai reikalingi mirusiajam, jo kūniškajam gyvenimui aname pasauly: „O jūs, kurie mylit gyvenimą ir neapkenčiat mirties, gyvenantieji žemėj, žyniai ir visi pro šalį praeinantieji, tarkite: karališkos pomirtinės dovanos iš 1000[2]) kepaių, alaus, jaučių, žąsų, visokių gerų, grynų ir saldžių daiktų, kuriais dievai minta, sielai, — čia

[2]) 1000 — kiekis, minimas, kai buvo kalbama apie mirusiems paskirtus daiktus.

[3]) *Turajev.* Istorija drevniago Vostoka, Peterburg, 1913, 200 pusl.

tark mirusiojo vardą“[3]). Tai daiktų šaukimas iš nebuvimo į gyvenimą, ištariant jų vardus. Tai dovanos numirusiems, kurias gyvieji siunčia žodžiais. Kaip laiškas arba siuntinys negali nueiti be adreso, taip lygiai ir tos dovanos turi būti siunčiamos į kitą pasaulį nurodytu adresu. Ir jeigu kalbant duotąją formulą nebūtų ištartas vardas to, kuriam jis skiriama, tai tas kalbėjimas liktų be vaisių. Dėl to suprantamas visų laikų epigtiečių susirūpinimas, kad būtų išlaikytas neužmirštas vardas. Tėvo vardo išsaugojimas buvo švenčiausia jo sūnaus arba net ir tolimesniųjų giminių pareiga. Mirusio faraono vardu rūpinosi žyniai; tam turima aiškiausių įrodymų kad ir iš to, jog senovės valstybės faraonų kultas išsilaikė net iki Saisų epochos, iki VII a. prieš Kr.

Ant visų paminklų, pradedant nuo piramidžių, kapų šventovių sienų, sarkofagų, statulų, kai kada net ant mumijos raiščių, žiedų, amuletų ir didelių, stambių ir mažų daiktų, kurie yra kape, — visur randame, kartais net daug kartų, parašytą vardą to žmogaus, kuriam jie buvo skirti. Ryškiausias pavyzdys yra Tut-Anch-Amono kapas. Todėl didžiausiai nusidėdavęs, kas išdrįsdavęs nutrinti nuo paminklo vardą. Tai — šventvagystė. Tačiau kartais karštas noras įamžinti savo vardą, sunaikinus savo pirmatako vardą, paimdavo viršų; tai liudija gausūs paminklai, ant kurių amžiai atskleidė pėdsakus tų faraonų vardų, kuriuos buvo nutrynę jų įpėdiniai. Čia kai įkadą veikė ir kitos priežastys. Pavyzdžiui, karalienės Hatšepsut vyras ir įpėdinis Tutmozis III visiškai išnaikino ant paminklų savo žmonos vardą, tuo keršydamas jai už jo pašalinimą nuo sosto. Ramzesas II, norėdamas pasisavinti milžiniškų Karnako šventovių pastatymo garbę, visur tenai nutrynė savo tėvo Seti vardą ir įrašė savąjį;

bet abiem atvejais mes negalime būti tikri, kad čia nebus tai padaryta dėl tokio galingo troškimo įamžinti savo vardą. Tas troškimas Pepi I piramidės tekstuose taip pat pasireiškia jau pačioje ankstyviausioje epochoje, kada faraonai statydavo kolosalinius piramidžių statinius, šventoves, kapus arba iškaldavo uolose milžiniškas statulas ir sfinksus. Ir iš tikro, be garbės troškimo, čia daug svėrė ir noras palikti savo vardą amžinai gyventi žemėje. „Egiptiečiai šventovėse arba jų prieangiuose padėdavo didžiules statulas ir daugybę mažų statulėlių su savo vardu, kad tiktai gyventų vardas“[4]).

1903—1907 metais *Legren* ir *Maspero* Karnake tarp pietinės kolonų salės sienos ir septintojo Tutmozio III pilono gana giliai rado kelis tūkstančius tokių didelių statulų ir mažų statulėlių, kurios per kelis tūkstančius metų čia buvo renkamos, o vėliau, Ptolomėjų laikais, Karnako šventovę restauruojant, kai jas reikėjo kur nors pašalinti, buvo tenai žynių užkastos.

„Ant vienos Karnako šventovės salės sienų piešinys vaizduoja klūpantį po medžiu faraoną Setį I. Rankoje jis laiko vaisių, ant kurio paviršiaus parašytas jo vardas — nemirtingumo laidas, o šalia jo dievas Tot užrašo karaliaus vardą ant kitų to paties medžio vaisių“[5]). Tokių piešinių yra ir Edfu šventovėje. Čia dievas Chonsu ant vaisių rašo Ptolomėjo ir Filipatoro vardus.

„Vardas Egipte sudarė lyg ir asmenybės dalį“[6]). Iš tikrųjų, vardas Egipte tai būtina žmogaus, gyvulio ir

[4]) *Turajev*, Opisanije egiptskago sobranija statui i statuetok Goleniščevskago sobranija. Petrograd, 1917, 12 pusl.

[5]) *Champollion*, Notices, II, 58.

[6]) Budge, The Book of the Dead, 217 pusl.

kiekvieno daikto dalis. *Mirusiųjų Knygų* XVII skyriuje pasakyta: „Štai dievas Nun, dievų dievas, jis sukuria visų daiktų vardus. Tai dievas, kuris sukuria visų savo kūno sąnarių vardus“. Knygose apie dievo Râ pavidalus kalbama apie žalčio Apopi, tamsybės įasmeninimo, nugalėjimą ir baigiama žodžiais: „Ir Apopi įkrito į ugnį; peilis jo galvoje... jo vardo daugiau nebėra.“ *Knygoje, teikiančioje dvasinį tobulumą,* yra prašymas, nukreiptas į vakarų deivę, kad ji mirusiajam ištiestų savo rankas ir priimtų jį į savo globą, nes jis ją pažįstąs, pažįstąs jos išvaizdą, žinąs jos vardą[7]).

„Egiptiečiai, pripažindami magišką vardo galią, negalėjo taip lengvai, kaip mes, išspręsti vardo pasirinkimo klausimo. Iš legendų apie Karaliaus gimimą sužinome, jog jam vardas buvęs žodis, dievo ištartas faraono vaiko prasidėjimo arba užgimimo momentu“[8]). Taip pat ant puikios šventovės Dêr-el-Bahrî karalienė Hatšepsut įamžina savo prasidėjimo ir užgimimo valandą. Čia yra atvaizduota Hatšepsut motina karalienė Jahmos meilingame dievo Amono glėbyje, ir dievas, su ja atsisveikindamas, sako: „Hatšepsut turi būti mano dukrelės vardas (t. y., tos, kurią karalienė Jahmos pagimdys), ji bus gražiausia karalaitė visoj šioj žemėj“. Toliau reljefai vaizduoja kūdikio gimimą.

Gal būti, kad karaliui būtų pripažinta didesnė galybė, Asirijoj, Babilonijoj ir Egipte karalių varduose dažnai randame dievų vardus. Pavyzdžiui, daugelis Asirijos karalių savo varde turi dievo Ašur'o vardą: Asurhadon, Asurbanibal, Asurnazirpal. Egipte daugelis faraonų turi

---

[7]) *Turajev,* Egipetskaja literatūra I, 149 p.

[8]) *Lexa,* La Magie dans l'Egypte antique, 213 pusl.

1 pav. Burnos atidarymo scena — žynys tam tikru įrankiu paliečia mumijos burną, kad mirusis galėtų kalbėti kitame pasaulyje. Užpakalyje mumiją palaiko dievo Anubiso pavidalo žynys.

savo varde dievo Amono arba dievo Râ vardą. Ten buvo visa eilė Amenhetų, Amenhotepų ir visas tuzinas Ramzesų. Pagarsėjęs šiandien faraonas Tut-Anch-Amon, turi savo varde Amono vardą, bet kartais jo vardas skamba Tut-Ancht-Aton, ir tas vardas rodo, kad jis slaptai garbino dievą Atoną[9]).

Mirusių knygose[10]) skaitome: „Mano vardas man buvo duotas Didžiuosiuose Namuose (ano pasaulio tėvynėj) ir mano vardas buvo minėtas Liepsnos Namuose" (pavadinimas nežinomas). „Aš esu tasai, kuris esu dangaus rytuose, ir visi dievai aname pasauly nebus ant manęs pikti, nes aš žinau visų ten gyvenančių dievų vardus". Todėl *Mirusiųjų Knygų* pirmajam skyriuje jau dedamas burnos atvėrimo mirusiajam paveikslas, kad tasai galėtų aname pasaulyje ištarti dievų ir daiktų vardus, taip pat ir ištisi skyriai su antraštėmis: „burnos davimas", „burnos atidarymas"[11]) (žr. 1 pav.).

Daug didesnį vaidmenį vaidinęs vardas pomirtiniame gyvenime. Todėl pomirtiniame gyvenime mirusieji dažnai sutapatybina save su dievais, prijungdami sau jų vardus. Užtekę pasivadinti save to arba kito dievo vardu, ir jau gaunama jo galia ir ypatybės. Žmogaus asmenybė, egiptiečių manymu, susidedanti iš kūno, sielos, šešėlio, jėgos, širdies, „Kâ" (antrininko) ir vardo. Numirus visos tos sudedamosios dalys išsiskirstančios, bet tuo pačiu laiku skubančios į pomirtinį pasaulį, kur jos vėl iš naujo visos susijungiančios į vieną ir savo žemišku paveikslu stojančios į Ozirio teismą.

---

[9]) *Rudzinskaitė-Arcimavičienė,* Tut-Anch-Amono Kapas, Kaunas, 1934, pusl. 11.

[10]) *E. Naville,* Das ägiptische Totenbuch, Berlin 1886, skyr. 125.

[11]) *Naville,* skyr. 21—22.

Viedeman'as pasakoja, jog „kai kada egiptiečiai net sutapatybina svarbiausiąją žmogaus esybės dalį Kâ su vardu. Vardas egiptiečiams tai ne tiktai daikto pavadinimas, bet esmingiausioji jo dalis“[12]). Egiptiečiai stengdavosi įamžinti savo vardą, kadangi jis pirmiausia jiems buvo būtinas aname pasaulyje. *Mirusiųjų Knygose* yra net visas, XXV, skyrius, „suteikiąs sugebėjimą atsiminti pomirtiniame pasaulyje savo vardą: — mirusieji negalėdavo net stoti prieš Ozirio veidą be savo vardo“[13]). Mirusiojo kapo daiktuose vardas būdavo daug sykių užrašomas, tur būti, kad geriau jis išsilaikytų. Tikras asmenybės įrodymas, taip sakant, mirusio egiptiečio pasas, „vede mecum“, pagal Navill'į yra prie mumijų rastieji papyrusai. Juose yra įrašytas ne tiktai mirusiojo vardas, jo titulai, verslas, bet ir jo motinos vardas (tėvas tikriausiai ne visuomet buvo žinomas). Be to, čia randama ir mirusiojo paveikslų (fotografijų) įvairiausiomis pozomis, dažniausiai pačioje tokių papyrusų įžangoje. Tad mirusieji, lygūs su dievais, gyvena jų tarpe ir priima iš jų maistą, įvairius talismanus, pav. ieroglifą — gyvybės simbolį[14]). Ne tiktai kiekviename *Mirusiųjų Knygų* skyriuje, bet tiesiog kiekviename jų paveiksle sutinkame mirusiojo atvaizdavimą, kaip jo vardo iliustraciją.

Didžiųjų asmenybių — karalių vardai buvo ypač gerbiami. Jie visada įrašyti rate, kuris buvo amžinybės simboliu. Gyvojo dievo — aukštutinio ir žemutinio Egipto karaliaus vardas buvo pavaduojamas posakiu „per-aa“

---

[12]) *Wiedemann,* Die Religion der alten Aegypter, München, 1890, 145 pusl.

[13]) *Turajev,* Istorija drevniajo Vostoka, I t., 215 pusl.

[14]) Abydos šventovėj Seti 1-jo paveikslas.

—didysis namas, rūmas. Iš čia biblinis pavadinimas farao. Tai primena turkų sultono titulą — aukštoji porta. Seniausiasis faraono titulas paprastai ištariamas vietoj jo vardo — amžinai gyvenąs, šviesus, sveikas. Visuose egiptiečių užkeikimuose šaukiamasi dievų vardų. Ypač reikšmingais buvo laikomi tokie esminiai vardai, kuriuos dengusi paslaptis. Tokius niekam nežinomus vardus turėjo visi egiptiečių dievai. Jų žinojimas duodavęs nepaprastą galią tų būtybių ir daiktų atžvilgiu, kuriems priklausydavo tie paslaptingieji vardai. Tokius vardus Turajevas vadina „magiškais“[15]).

Legenda apie dievą Râ sako, kai tasai dievas pasenęs, ir prieš jį sukilę ir dievai, ir žmonės, ir deivė Izis, dievo Râ duktė, „kuri buvo gudresnė už milijonus žmonių, milijonus dievų ir milijonus dvasių; ji žinojo taip gerai, kaip dievas Râ, kas buvo danguje ir ant žemės, nežinojo tiktai paslaptingojo Râ vardo; ir tai tik aprėžė jos galybę pasauly“[16]). Štai čia deivė Izis pasinaudoja šiuo kritišku momentu ir gudrumu priverčia dievą apreikšti savo paslaptingąjį, magiškąjį vardą. Tai atsitikę tuo būdu, kad tam tikslui jos sukurta gyvatė įkandusi dievą Râ. Dievas, kęsdamas ir apsakinėdamas dievams savo kančias, pridūręs: „Aš esu Didysis, Didžiojo sūnus, aš esu sėkla, kuri išėjo iš dievų. Aš esu burtininkas, burtininkės sūnus. Mano tėvas man vardą sugalvojo. Aš turiu daug vardų ir daug būtybių. Ir kiekviena mano būtybė yra kiekviename dievuje. Mano tėvas ir mano motina man pasakė mano vardą, bet jis paslėptas mano kūne, kad koks nors burtininkas neturėtų galios man“[16]).

---

[15]) *Turajev,* Istorija drevniago Vostoka, I t., 181 pusl.

[16]) *Erman,* Aegypten und aegyptisches Leben, Tubingen, 1923, 301 pusl.

Bet nė vienas dieviškųjų vaikų negalėjo čia nieko pagelbėti; tuo tarpu atėjusi Izis, „kurios lūpos kvėpuoja gyvybe, kurios kalba numalšina kentėjimus ir kurios žodžiai jau nebealsuojančius (nebegyvus) atgaivina. Ji pasakė: „Nėra vardo (tame), ką tu pasakojai. Pasakyk man jį, — nuodai tuojau išeis laukan. Kurio vardas bus ištartas, tas gyvens“[17]). Ir kai nuodai (gyvatei įkandus) labai degino, stipresnį buvo už liepsną ir ugnį, tuomet Râ tarė Izis: „Paskolink, mano dukterie, man savo ausį, kad mano vardas iš mano kūno pereitų į tavo“. Ir ištarė Râ savo vardą ir vėl iš naujo tapo sveikas, bet nuo vardo ištarimo valandos visiškai nustojo savo galios[17]).

Toje giliai poetiškoje legendoje mes turime be galo brangios medžiagos suprasti tam, kokia reikšminga buvo Egipte paslaptingojo vardo galia. Štai Râ giriasi, jog esąs Didysis, Didžiojo dievo ir burtininkės sūnus, pats esąs burtininkas. Jo tėvas išgalvojęs jam didį vardą, jo gimdytojai jam pasakę jo vardą, bet tasai vardas paslėptas jo kūne, kad koks burtininkas neturėtų galios jam. Čia kalbama tiktai apie tą vieną „paslaptingąjį vardą“, nors šalia to sakoma: „Aš turiu daug vardų“.

Tas vardas duodąs kerėjamosios galios: kas tą vardą žinąs, tas galįs veikti vardo savininką. Ne tiktai žmonėms, bet net ir dievams tas magiškasis vardas nežinomas. „Izis žinojo visa tai, ką žinojo dievas Râ, tačiau nežinojo tik paslaptingojo jo vardo, ir tai aprėžė jos galią pasauly“. Tas paslaptingasis vardas, ištartas užkeikiant nuo ligų, gali pagydyti. Izis sako: „Pasakyk man jį (vardą), tuomet nuodai išeis laukan. Kurio vardas bus ištartas, tas gyvens“. Pažymėtini Râ žodžiai: „Paskolink,

---

[17]) Legendos apie Râ tekstas yra Turino papyruse, 131.

mano dukterie, man savo ausį, kad mano vardas iš mano kūno pereitų į tavo". Tad pagaliau, kad tik išgelbėtų savo gyvybę, sutiko Râ pasakyti tą vardą, bet tiktai pakuždomis, į ausį; ir jis, tas vardas, tuomet nematomas, bet galingas, perėjo iš jo kūno į jos kūną.

Erman'as rašo[18]): „Kiekvienas dievas ir demonas Egipte turėjo slaptą vardą, tikrą vardą, kuriuo rėmėsi visa jo galia. Kas žino tą vardą, tas turi jo savininko galią. Izis nuo to laiko, kai privertė saulės dievą pasakyti jai slaptąjį savo vardą, pasidarė tokia galinga, kaip jis pats".

Magiškajam Harris'o papyruse[19]) yra toks užkeikimas nuo krokodilo: „Aš išrinktas iš milijonų tarpo, išėjęs iš prarajos, kurio vardo niekas nežino. (Jei bus) ištartas tasai vardas ant upės kranto, tai ji išdžius. (Jei bus) ištartas tasai vardas ant žemės, tai ji užsidegs. Aš esu Šu, Râ paveikslas, kuris esu savo tėvo akyje. Jei tasai, kuris yra vandeny (krokodilas), atvers savo nasrus, kai savo koją užgaus, tai aš leisiu žemei kristi į vandens gelmes, ir vidudienis taps vidunakčiu, ir žemė persivers". Tuos žodžius cituodamas, *Erman'as* sako[20]): „Pats burtininkas saugojasi ištarti tą tikrąjį vardą. Jis tiktai grasina ištarus pajudinti pasaulį iš pamatų. Jis kai kada grasina net pačiam dievui, jog paskelbsiąs jo slaptąjį vardą: „Jeigu jūs neduosite jam (mirusiajam aname pasauly) laivo, jis paskelbs jūsų vardą žmonėms... Jis nuraus garbanas nuo jūsų galvų, kaip lotosus liūno pakraštyje[21]). Jeigu miręs aname pasauly nebūsiąs sujungtas su

---

[18]) Aegypten und aegyptische Leben, 405 p.
[19]) Pap. mag. Harr., 7 1.
[20]) Aegypten und aegyptisches Leben, 406 pusl.
[21]) Piramidžių tekst. 1223.

savo giminėmis, tai burtininkas grasina, jog liausiąsis gerbęs dievus, o ant jų aukurų nebūsią duonos aukų[22]). Arba įvyksią tai, kad Rā neįžengsiąs į dangų, bet Nilas pasieksiąs dangų ir gyvensiąs tiesa, o Rā įžengsiąs į vandenį ir gyvensiąs žuvimis"[23]).

„Ateik pas mane, ateik pas mane, tu milijonai tarp milijonų būtybių. O Chnum, vieninteli sūnau, vakar pradėtas, šiandien pagimdytas, kurio vardą aš žinau". Ir taip pašauktos pasirodo, skubėdamos į pagalbą, dieviškosios būtybės „su 77 akimis ir 77 ausimis"[24]). *Erman'as* sako, jog mes nežinome, kaip skambėjo slaptingasis Rā vardas. Piramidžių tekstuose[25]) tarp paslaptingų vardų, žalčių užkeikėjo šaukiamų, yra vardas Hatetebetesches, Hekfet sūnus; Harriso papyruse[26]) demono, kažkokio laukinio žvėries, pavadinimas skamba Schatibuti, Atribuhaja. Randame taip pat vardus: Schaua-gateeunagate, Erukate sūnus, Kauarušagate[27]); arba: Paparuka, paraka, paparura[28]); arba pagaliau ištisas nesuprantamų posakių tekstas:

Edera, edesana
ederagaha edesana
marmu edesana,
emuj edesana
degajuna edesana" ir t. t.[29]).

---

[22]) *Locau,* Textes religien, Recueil XXVI, 69 p.
[23]) Totenbuch, 25 skyr.
[24]) Pap. mag. Harr. 7, 4.
[25]) Sethe, piramid. 240.
[26]) Pap. mag. Harr. B. 8.
[27]) *Maspero,* Memoir sur quelques papyrus du Louvre, p. 58.
[28]) Pap. mag. Harr. 7. 12.
[29]) Ten pat, C. I.

Erman'as sako, jog visi tie žodžiai turi reikšti slaptus vardus, tačiau veltui mes ieškotume juose kokios nors prasmės. Tai yra beprasmiški garsų junginiai. O visą tekstą jis laiko tam tyčia suformuluota konstrukcija, kuri, būdama nesuprantama, jau tuo pačiu paslaptingai ir kerėjamai veikia klausytoją. Tam tikslui, — sako Erman'as, — paprastai įdedama į užkeikimų formulas svetimų kalbų žodžių. Tokie žodžiai, paimti iš svetimų kalbų, gal būt, buvo ir užkeikėjo iškraipyti; pav., vienąme bedujinų užkeikime turime iškreiptą deivės Ištar vardą, o Harris'o papyruse[30]) iš iškreipto Baalo vardo išėjęs visai beprasmiškas žodis.

Čia galima su Erman'u sutikti tik tuo atžvilgiu, jog tie visi žodžiai egiptiečių kalbai yra svetimi, nes jau pats žodžių skambėjimas, balsių gausumas rodo svetimą jų kilimą. Galimas daiktas, kad galėjo atsitikti, jog atsitiktinai iškreipiant tą arba kitą svetimą nežinomo užkeikimo žodį, pav. Baalo vardą, atsirado visiškai nesuprantamas žodis. Bet Erman'o hipotezė yra paremta tiktai tais retais svetimų žodžių iškreipimų atvejais ir yra nepakankamai įrodyta pavyzdžiais. O dėl aukščiau duotojo teksto, kurį jis laiko „tam tyčia suformuluota konstrukcija, kuri, būdama nesuprantama, jau tuo pačiu paslaptingai ir kerėjamai veikia klausytoją", negalima sutikti, negalima manyti, kad tuo būdu susikurtų nenatūralūs, dirbtiniai, atsitiktiniai ir beprasmiški užkeikimai.

Blaivi egiptiečių dvasia, taip ryškiai pasireiškusi jų kalba, menu, religija, o ypač jų begaliniu rūpesčiu apie realų gyvenimą anapus grabo, ta blaivi egiptiečių dvasia sukūrė ištisą magiškųjų užkeikimų literatūrą. Ir čia

[30]) Ten pat, C. 4.

kiekvienas žodis turi aiškią aprėžtą savo prasmę, kaip ir mituose apie dievus, tikro gyvenimo atvaizdavimą, kaip tai rodo gausingos mokslininkų studijos toje srityje. Mums žinomas taip pat tų užkeikimų pagrindas — šaukimas slaptojo vardo kurio nors dievo ar kitos galingos būtybės, galinčios padėti. Kas turėjo būti egiptiečiui tasai vardas, — nežinome. Bet aišku, jog egiptiečiai tą vardą vadino slaptu, apie jį ne tiktai žmonės, bet ir dievai nieko nežinojo, ir net legenda apie Rą tik pasako, kad dievas pašnibždėjęs deivei Izis tą vardą, bet jo vis dėlto neištaręs. Ar iš to neaišku, kad egiptiečiai, tikėdami tokio slapto ir magiško vardo galia, stengėsi jį paslėpti, ir žyniai arba burtininkai, būdami priversti jį užrašyti arba išreikšti, tam tikslui vartojo simbolinius žodžius — savo sukombinuotus žodžius, kaip vėliau buvo daroma masonų ložėse ir visose paslaptingose okultistų draugijose. Taip nagrinėjamas paslaptingų ir nesuprantamų Egipto vardų klausimas išsprendžiamas natūraliu būdu, pasiremiant visos eilės mokslininkų patvirtintais faktais. Egiptiečiai, tikėdami slaptojo vardo galia, stengėsi jį paslėpti. Pats Erman'as, kaip jau matėte aukščiau, pripažįsta tą faktą: „Net burtininkas saugosi ištarti tą tikrąjį vardą“[31]).

Viedeman'as taip pat sutinka su Erman'u, jog žodžiai paslaptingiesiems vardams Egipte jau dėl to turėję kerėjamosios galios, kad buvę nesuprantami, o drauge ir jų skambesiui buvę pripažįstama daug reikšmės. Taip pat jis sutinka su tuo, jog dažnai čia nesuprantamumas pareinąs nuo iškreipimo iš svetimos kalbos paimto žodžio, tačiau jis mano, jog tie žodžiai didesne dalimi pirmiau ne-

[31]) Agypten und ägyptische Leben in Altertum, 406 pusl.

buvę beprasmiški, — senoviškosios magijos užkeikėjas, ištardamas dievo vardą, stengęsis jį kuo taisyklingiausiai pažymėti užkeikime. Ta Viedeman'o nuomonė, kad iš pradžių kai kurie užkeikimai ar vardai buvę suprantami, o tiktai ilgainiui, būdami iškreipti, nustoję savo prasmės, yra žymiai paprastesnė ir artimesnė tiesai, kadangi, kaip jau kartą pastebėta, sunku manyti, kad užkeikimų kūrėjai, kurdami savo formules, būtų kreipę dėmesį tik į išviršinę jų konstrukciją ir skambėjimo efektą; atvirkščiai, kiekvienoj užkeikimo formuloj aiškiai atsispindi vedamoji mintis; o ji yra tokia: šaukiant teisingiausio dievo vardą, priversti jį patenkinti užkeikime išreikštąjį prašymą. Todėl čia, mano manymu, Viedeman'as teisingai sako, jog senoviškosios magijos užkeikėjas (burtininkas), ištardamas užkeikime dievo vardą, stengėsi kuo taisyklingiausiai jį pažymėti[32]).

Tas slaptasis vardas, gal būt, buvo sudėtas iš pirmųjų garsų pavadinimų kokių nors aukščiausiųjų jėgų, kurios duotąja formula, kūrėjo supratimu, valdžiusios visą pasaulį. O gal būt vėl tie vardai, arba kai kurie jų, buvo iš kokio nors hipnoziškai užmigdyto mediumo arba iš kokio nors burtininko ekstazėj pasakytų žodžių, kaip kad Graikijoj buvo žiūrima į pitijų žodžius.

Kiekvienos tikybos pagrindu yra apreiškimas. Pagrindas egiptiečių tikėjimui slaptojo vardo galia tikriausiai taip pat buvęs apreiškimas. Apreiškimo keliu taip pat, tur būti, buvę gaunami tie esminiai dievų ir daiktų vardai. Tačiau tokios didelės reikšmės idėja negalėjo būti įvilkta į atsitiktinę formą: jai buvo sudaromas atitinkamas var-

---

[32]) *Wiedemann*, Die Religion der alten Ägypter, 145 ir 152 psl.

das. Todėl tų dievų arba žmonių esmės vardų žodžiai galėję būti gaunami arba dirbtiniu tam tikrų garsų kombinavimu, kaip, pav., okultizme Dievo vardas „Om“ (čia paimtos pirmoji ir paskutinė alfabeto raidės — tuo norėta parodyti, jog Dievas apima visako pradžią ir pabaigą), arba apreiškimo keliu. Todėl egiptiečių žyniai, tikėdami tų vardų galia, stengėsi paslėpti ne tiktai tų vardų reikšmę, bet net ir jų skambesį tarp daugelio kitų paimtos būtybės vardų. *Lexa* sako: „pirmiausia reikia pastebėti, jog tas tikrasis vardas labai retai tepasitaiko atskirai, o paprastai, kai burtininkas ištaria tikrąjį vardą, jis ištaria ištisą vardų grupę, ir tiktai vienas iš jų yra tikrasis“[33]). Pavyzdžiui Râ, tardamas Izis savo vardą, drauge ištaria visą eilę vardų:

„Matey, Matey, Moten, Moten, A, A, A,
Moutef, Moutef, Mitey, Mitey,
Fneuwey, Fneuwey, Thneuwey, Thneuwey“[34]).

Gali būti, jog kai kurie tų vardų yra tyčia sudaryti, kad klausytojas tarp jų negalėtų surasti tikrojo vardo. Iš tikrųjų, egiptiečių žyniai, tikėdami tokia didele paslaptingojo vardo galia, jau vien dėl to stengėsi jį paslėpti, kad juo nebūtų naudojamasi žalingiems tikslams. Kad Egipte būta tokio simboliško rašto, sako tokie faktai. Turime du piramidžių tekstus ir drauge himną dievams Pta ir Amon'ui, parašytus tokiu simbolišku, epigmatišku raštu, kur ieroglifų ženklai turėjo būti kitaip skaitomi, kad teksto turinio reikšmė būtų paslėpta nuo pašalinių. Ant žymaus karalienės Hatšepsut laikų didiko Tehutijo kapo

[33]) *Lexa*, Magie dans l'Égypt, 115 pusl.
[34]) Turino magišk. papyrusas, l. l. E, 48 pusl.

sienų Drach-Abul-Negoje turime užrašytus du piramidžių tekstus ir du himnus, parašytus tuo pačiu epigmatišku raštu; juos įskaitė Sėthe[35]).

144-tas *Mirusiųjų Knygų* skyrius kalba į pomirtinio pasaulio vartų sargus ir duoda receptą, kaip parengti magiškus tekstus: „Sudaryk knygą taip, kad jos nematytų jokio žmogaus akis. — Ta knyga palengvina žingsnius danguje, žemėje ir pragare. Ji naudingiausia apeiga yra nuo šiandien ir per amžius".

Apie tas *Mirusiųjų Knygas* Turajevas sako: „Egiptologams nėra nemalonesnės knygos už *Mirusiųjų Knygas,* kadangi jos sunku suprasti"[36].

O juk nė vienas Egipto literatūros paminklas nepasiekė egiptologų tokiu dideliu tekstų skaičiumi, kaip *Mirusiųjų Knygos.*

Senovės Egipte tikėta ne tiktai kiekvieno daikto vardo galia, bet ir kiekvienos be skirtumo paslapties jėga. Dievas Râ nustoja savo galybės, kai pražudo savo vardo paslaptį.

Mirusiųjų Knygos[37]) suteikia gausingos medžiagos, patvirtinančios, jog tikėta, kad pomirtinio pasaulio paslapčių žinojimas suteikia mirusiajam galią valdyti, priverčia visus daiktus jo klausyti. Tame Egipto tikėjime paslapties galia glūdi atsakymas į aukščiau duotąjį klausimą, — kodėl esminis vardas buvo dengiamas paslaptimi. Pereikime prie Mirusiųjų Knygų ir pasižiūrėkime čia į slaptąjį vardą, net nesistengdami ištisai išsiaiškinti tų mistiškų

---

[35]) Report on Excurations in the Theban Necropolis, London. 1908.

[36]) *Turajev,* Egipto literatūra, 143 pusl.

[37]) *Naville,* Totenbuch, 142, 143, 145 sk.

paslėptų daiktų simbolių. Lig šios dienos, nepaisant daugelio mokslininkų pastangų, dar nesurastas Egipto paslaptingo žinojimo raktas. Man teko kalbėti su Sethe, Berlyno universiteto profesorium, Egipto religijos žinovu, apie nesuprantamus *Mirusiųjų Knygų* vardus. Jis sako, kad tose knygose mums iki šiol nesuprantama Egipto simbolika ir mistika. Šių dienų okultistai stengiasi Egipto mistikos simbolius išaiškinti šių dienų mistikos simboliais, pav., Peryt Shou[38]). Ypač vertingi ir griežtai moksliško pobūdžio žinomo vokiečių egiptologo Gropow'o darbai[39]).

Štai 125 Navil'io išleistas *Mirusiųjų Knygų* skyrius. Mirusieji įžengia į pomirtinį pasaulį, ir kiekvienas čia daiktas paklausia juos apie savo vardą.

Uždarytos durys sako mirusiajam: — Nepraleisime tavęs, kol nepasakysi mūsų vardo.

Mirusysis: — Jūsų vardas tiesos ir teisingumo vietos kalba.

Slenkstis: — Nepraleisiu, kol nepasakysi mano vardo.

Mirusysis: — Tavo vardas: dievo Seb jautis.

Sargas: — Pasakyk man mano vardą.

Mirusysis: — Širdžių ir inkstų ieškotojas.

Užraktas: — Pasakyk vardą dievo, kuris šią valandą yra čia.

Mirusysis: — Tot (dievas).

Tot: — Eik. Bet kodėl atėjai?

Mirusysis: — Atėjau ir skubu tolyn, kad būtų paminėtas mano vardas.

Tot: — Koks tu esi?

---

[38]) Geheimnislehre des Totenbuch.

[39]) Religiöse Urkunden, 1—3 tomai, ir visa eilė straipsnių „Zeitschrift für ägyptische Sprache".

Mirusysis: — Esu nuvalytas nuo piktybių ir apsaugotas nuo blogų darbų tų, kurie gyvena savo dienas; aš jau jiems nebepriklausau.

Tot: — O kas yra tasai, kurio stogas — ugnis, sienos — amžinai gyvenantieji, o namų grindys — vandens srovė? Klausiu, kas tas yra?

Mirusysis: — Oziris.

Tot: — Tad įeik. Bus jau paminėtas tavo vardas. Tavo pyragėliai ateis iš Râ akies, tavo alus ateis iš Rą akies ir tavo laidotuvių puota žemėj ateis iš Râ akies."

Tame tekste daug kartų minimas dievo Tot vardas, kaip ir visur *Mirusiųjų Knygose*. Nelaimingas numirėlis visai dingtų tarp nepažįstamųjų pomirtinio pasaulio kelių ir sargų, jei jam neateitų padėti dievas Tot, žinąs visų daiktų vardus (žr. 2 pav.).

Mirusysis į kitą pasaulį turįs keltis laiveliu. Dėl to visuose kapuose, taip pat Tut-anch-Amono kape, yra įdėti laivelių modeliai. Bet ir laivelis negalėtų nuvežti mirusiojo, jei tasai nežinotų visų laivo dalių paslaptingų vardų.

Mirusiųjų Knygose yra skyrius (98—99—144) su magiškais, mums nesuprantamais laivelio dalių vardais[40]). 141 ir 150 *Mirusiųjų Knygų* skyriai — tai „vadovas pro vartus, pilonus ir mirusiųjų pasaulio gyvenimus"[41]).

Kiekvieną iš tų buveinių saugo koks nors ginkluotas sargas. Tos sargybos vardų žinojimas mirusiajam yra būtinas ir neišvengiamas, ir todėl tie *Mirusiųjų Kn.* sky-

---

[40]) *Grapow,* Religiöse Urkunden, 1—3 tomas.

[41]) *Golenischeff,* Eine altere Redaction, d. 108, Cap. d. Totenbuches, ~~Aegyptisches~~ Zeitschrift, 182. 4, 83.

riai — tai sargybų, jų pagalbininkų vardų sąrašas, kartais su mirusiojo prašymais, kreipiamais į juos. O 108—109, 111—116 skyriuose yra užkeikimai vakarų, rytų ir įvairių Egipto vietų dvasių vardų[42]).

Egipto literatūroj ne kartą randame žmogaus vardo su jo asmenybe identifikacijos pavyzdžių. „Nusivylusiojo gyvenimu pasikalbėjime su savo siela“ pesimistas egiptietis, norėdamas nusižudyti, sako, kad viskas jam šiame pasaulyje įkyrėję ir jo paties vardas jam dvokiąs: „Mano vardas labiau dvokia negu paukščio išmatos dieną, kada dangus kaitina. Mano vardas labiau dvokia negu žuvų pintis žvejojamą dieną, kada dangus kaitina. Mano vardas labiau dvokia negu krokodilas, daugiau negu buvimas krokodilų tarpe. Mano vardas labiau dvokia negu vardas žmonos, kuri sumelavo savo vyrui“[43]).

Baigdama pastebėsiu, kad vardo kultas Egipte, pripažinimas jam tokios didelės reikšmės, tai gilaus egiptiečių individualizmo rezultatas.

Bet ir mes ar nešvenčiame iškilmingai šiandien savo vardo dienos? Ir pas mus Lietuvoje dar gyvi užkeikimai, kuriuose randame taip pat pėdsakų seno tikėjimo vardo galia. Pavyzdžiui:

„Jei dantyje yra skylutė ir dantį ima skaudėti, reiškia, ten yra kirminas, kurį reikia arba išvesti, arba numarinti. Išvesti jį galima vandeniu, tam tikromis žolėmis, o numarinti „užkalbėjimu“: reikia paimti kaukaspenį ir trinti juo dantis. Betrinant taip tris kart kalbėti:

---

[42]) *Sethe*, Die Sprüche für das Kennen der Seelen der heiligen Orte (Zeitschrift für ägyptische Sprache, 55—59 tomas).

[43]) *Ermann*, Gespräche eines Lebensmüden mit seiner Seele, Berlin, 1896.

„Kauke, kauke, tavo pirštu danci trinu, tavo vardu kirmeli marinu, kad ji arba padvėstų arba iš N dantų iššliuostų ir aitų in sousus medzius, in kietus akmenis. Kap tu šitų pirštų metei, tegul pameta N dancis kirmėlė, kuri jį kamuoja. Dzievo leidzimu, mano liepimu kirmėlį pasimk, pasimk, pasimk“. (Paskui sukalbėti tris „Sveika, Marija“).

Kai skauda dantis, reikia užkalbėti ant druskos, ir ta druska, vandeny sutirpyta, plausti burna, ir dantys nustos skaudėję. Druska užkalbama taip: „Šventa Apolonija dantų neturėjo, jai per kancias visi subirėjo. Per jos kancias dzidziausias, per josios ašeras švenciausias, Dzievo leidzimu, mano liepimu tegul šitoj druskelė, Apolonijos vardu užkalbėta, N dantų skousmų numarina. Amen. Amen, Amen“. (Sukalbėti dar tris kart, „Sveika, Marija“)[44]).

Įdomu, kad lietuvių kalboje yra žodis „užvardyti“, kuris reiškia tą pat, kaip ir žodis „apiburti“.

---

[44]) Tauta ir Žodis, IV sąs., 506 pusl.

2 pav. Dievas Tot — proto, magijos, žodžių dievas. Kairėje jis laiko lentelę rašymui, o dešinėje — nilometrą, tam tikrą įrankį Nilo vandens matavimui potvynio metu.

Tos pačios autorės

IŠ „SENOVĖS RYTŲ“ LEIDINIŲ SERIJOS

Išleista:

1. Egipto ieroglifai.
2. Moters būklė senovės Egipte (Pirmoji moteris soste — faraonė Hatšepsut).
3. Tut-Anch-Amono kapas ir Tebų paminklai.
4. Vardo reikšmė senovės Egipte.

Spaudai parengta:

5. Egiptiška apysaka apie du broliu.
6. Karžygiška poema apie Kadešo mūšį.
7. Mirusiųjų knyga.
8. Egipto dievai.
9. Ech-n-Atono reforma.
10. Egipto ieroglifų gramatika.
11. Moters būklė Babilonijoje.
12. Hamurabi įstatymai.
13. Saulės kultas ir misterijos senovės Egipte.